

Teksts — Anda Burve-Rozīte
Foto — Kristīne Madjare

Dailes spožā dumpiniece

Aktrisei Dārtai Danevičai šī izrādījusies veiksmīga sezona.

Biļetes uz viņas monoizrādi izķer zibenīgi, bet teātra kritiķi izsaka apbrīnu.

Vai jaunā loma izrādē *Lilioms* kļūs par nākamo virsotni?

DANEVIČAS monoizrādē *Zēni nav meitenes* kāda sieviete skaļi raudāja. Neuzkrītoši paskatījās sāņus – daži vīrieši un sievietes centās neizrādīt, ka rij asaras, slaucīja degunu salvetē. Biju par šādām reakcijām dzirdējusi, pirms nācu uz izrādi. Klusībā spriedu, kas gan tāds tur var būt. Visi taču saprotam, ka tas ir teātris, nevis dzīve! Tiesa, izrāde par smagu tēmu – vardarbību ģimenē, un tā beidzas traģiski.

Aktrises februārī nospēlētajai pirmizrādei ir līdzības ar aprīlī notikušo traģēdiju Jēkabpili. Izrādās, arī Dārta nāk no Jēkabpils un Leona Rusiņa nogalinātās sievietes advokātei savulaik dzīvojuši kaimiņos.

Izrādē Dārta meistarīgi nospēlē to, kas reāli notiek dzīvē. Arī Latvijā. Pirms šausmīgā fināla aktrise terapeitiskā mierā skatītājus brīdina – ja jums paliek grūti, un jums paliks grūti, atcerieties, ka tas nenotika ar jums un nenotiek tagad.

Es sekoju aktrises padomam.

Personīgi man Danevičas izrādes panākumi sagādāja prieku, jo pirms 12 gadiem Dailes teātrī viņa pieteica sevi ar Zeldas Ficdžeraldas lomu Dž. Dž. Džilindžera izrādē *Neprātīgā Zelta* – skatījos uz emocio-

Kairiņš: «Aktrise ar individualitāti. Viņa nav māla pikucis, kas katra režisora rokās iegūst citu formu»

nāli niansēto aktierspēli, novērtēju eleganci un harismu. Man šķita, šī būs Dailes jaunā zvaigzne! Par Zeldas lomu 2012. gadā Daneviča saņēma *Spēlmaņu nakts* nomināciju kategorijā *Gada debija skatuves mākslā*. Nākamajā sezonā bija vēl viena spilgta loma – izrādē *Finita la comedia!* Tur viņa nospēlēja galvenā varoņa sievu un saņēma *Gada jaunā skatuves mākslinieka* nomināciju.

Tad – klusums vairākus gadus.

Sacīt «klusums» gan nav isti pareizi, jo lomu teātrī bija daudz. Piemēram, Džena

režisora Dmitrija Petrenko izrādē *Brutāls un dēls*, par to viņu slavēja kritiķi. Tomēr Dārtas lomas neliecināja par lieliskā sākuma turpinājumu.

«Varbūt viņa nebija Džilindžera aktrise,» atskatoties uz to laiku, spriež teātra zinātniece Edīte Tišheizere.

Pati aktrise nav radusi atbildi, kāpēc lielo lomu viņai nebija. Teātrī visbiežāk tas ir sarežģīts apstākļu kopums, kas vienam skatuves māksliniekam ļauj savu potenciālu parādīt, bet citam liek gaidīt iespēju.

Danevičas personība tolaik guva cita veida apliecinājumu – viņa filmējās, taisīja skaistus ierakstus *Instagram* par suņiem, ceļojumiem, garšas baudām un tika piesaistīta dažādām reklāmas kampaņām. Būdamasa pēc rakstura un uzskatīdama, ka var profesionāli sasniegt daudz vairāk, nekā piedāvā teātris Džilindžera vadībā, viņa to neslēpa publiski.

Kad 2015. gadā *Spēlmaņu nakts* balvu par lomu izrādē *Piafa* saņēma Liepājas teātra aktrise Agnese Jēkabsons, teātra kritiķe Silvija Radzobe izteicās, ka viņa (uz to brīdi) ir savas paaudzes spilgtākais talants. Daneviča reaģēja ar tiešu un atklātu piezīmi – lai tā sacītu, būtu jādod līdzīga kalibra lomas arī citiem viņas paaudzes aktieriem, un tad varētu salīdzināt. Gan Jēkabsons, gan Daneviča tolaik bija 25 gadus vecas. ▶

Dārta mājās Jēkabpilī divu gadu vecumā. Spilvens ar puķīti viņai ir joprojām

Kopā ar Munku Alpos. Atvaļinājumos Dārta allaž brauc kopā ar suņiem, tādēļ ceļo ar savu auto

2020. gada decembrī, gaidot Kaupo. Dēls piedzima 2021. gada martā

Galū galā aktrises rakstura īpašības deva iespēju veikt lielo izrāvienu: pagājušās sezonas beigās viņa uzvilka savu ādas mēteļi, paņēma rokā lapiņu ar sarunas pieturpunktēm un sapulces laikā publiski gāja pie Dailes teātra vadības, Žagara un Kairiša, pasacīt, ka Denisa Kellija drāma *Meitenes un zēni* ir labs materiāls un viņa vēlētos šādu monoizrādi nospēlēt.

«Man trīcēja rokas,» aktrise atminas sajūtu – pašai pieteikties uz darbu. Risks bija augsts, jo viņa varēja saņemt atteikumu. Lai arī, pēc aktrises stāstītā, Dailes teātri procesi kļuvuši caurspīdīgi un aktieri ar vadību regulāri tiekas, lai dalītos domās un kopīgi lemtu jautājumus, tas nenozīmē, ka katrs skatuves mākslinieks var dabūt sev visu, ko grib.

Turklāt apstiprinājuma gadījumā viņai palika vairs tikai divi ceļi. Pierādīt, ka tas, ko par sevi domā – ka var nospēlēt vairāk par teātra piedāvāto –, ir taisnība. Vai arī nogrimt kā lecīga aktrise, kura sevi pārvērtē.

Taisnība izrādījās pirmais variants.

TRĀPA PIEPRASĪJUMĀ

Viņa jutās laimīga, saņēmusi «jā» no teātra vadības – laiku mēģinājumiem un finansējumu savai izrādei. Taču bija mazliet neērti, jo, pēc pašas vārdiem, «piecirta kājiņu» Kairišam un Žagaram – tandēmam, kas teātri sāka vadīt tieši tad, kad viņa no tā uz laiku atvadījās, jo gaidīja mazuli. Abi pirms tam nekādi nebija ietekmējuši aktrises karjeru.

Tad – atgriešanās. Ar skaidru uzstādījumu, ka grib spēlēt monoizrādi.

Pavaicāju aktrisei, cik vēl teātri ir kolēģu, kuri gatavi sev palūgt vai pieprasīt lomu, jo apzinās, ko var nospēlēt. «Es nezinu,» viņa ar smaidu diplomātiski atbild. Aktieru pasīvā pozīcija Latvijā teātros esot vēsturiski nosacīta – gaidī, kad režisors pamanīs, piedāvās iespēju. Gadiem viņa tā darija, ne-

varēdama izlemt, kad būtu pieklājīgi ierūnāties par savām iespējām.

Iespējams, jaunu drosmi viņa ieguva pēc pēdējo gadu drāmas privātajā dzīvē – pēc šķiršanās ar dēla Kaupo tēvu, aktieri un politiķi Artusu Kaimiņu joprojām turpinās tiesvedība par abu vecāku saskarsmes tiesībām ar dēlu. Aktrise publiski nav slēpusi, ka šajās attiecībās, kas 2020. gadā sākās kā dzīļa un patiesa mīlestība no viņas puses, izgājusi cauri ellei ar emocionālas vardarbības epizodēm. Viņa joprojām rūpīgi pieņem pie katra vārda, ko publiski saka, jo tiesā tas var tikt pavērsts pret viņu.

Apveltīta ar augstu atbildības sajūtu, lielām darba spējām un rūpīga, Dārta izvairās, piemēram, publicēt sociālajos tīklos bildes no kopīgi pavadītā laika ar Kaupo. Iemesls ir tas, ka dēlam var būt uz mirkli nošķūsi cepurīte, uz ko, iespējams, tiesai uzreiz norādītu bērna tēvs, lai raksturotu viņu kā sliktu māti.

Dārta bezgalīgi mil dēlu un varbūt tieši viņa dēļ uzaudzējusi drosmi.

Kad pavaicāju, ko viņa kopā ar mazo Kaupo dara, aktrise uzskaita muzejus un mākslas izstādes, izlasītās grāmatas, apmeklētus bērnu laukumus. «Viņš nošļūc pa slidkalniņu un saka: tu, mamma! Visi skatās, kā Dārta Daneviča lien uz slidkalniņa, ja tas ir pietiekami liels, un brauc lejā.»

Iespējams, aktrises dramatiskā privāta pieredze audzē arī izrādes *Zēni nav meitenes* emocionālo temperatūru – vismaz daļa zālē sēdošo ir lasījuši, piemēram, Dārtas tīteri pausto par piedzīvoto emocionālo vardarbību. Lai arī monoizrādē viņa nespēlēja savu dzīvesstāstu, ar visu ādu izjūt, par ko tajā ir runa.

Kā pēc šīs smagās izrādes vakarā apkampj dēlu? Izrādās, ar milzīgu atvieglojumu un prieku. «Jo mēs esam dzīvi! Mēs esam kopā – viss ir labi.»

«Es nezinu, kādā mērā cilvēki Dārtu vispār pazīst: viņa ir intelektuālā tipa aktrise,» saka Dailes teātra mākslinieciskais direktors Viesturs Kairišs. «Aktrise ar individualitāti. Viņa nav māla pikucis, kas katra režisora rokās iegūst citu formu. Viņa vienmēr paliks savas personības ietvaros. Mūsdienās spēcīgas personības teātri ir pieprasītas – šajā jaunajā konceptā Dārtai ir, ko teikt.» Kairišs uzskata, ka tas ir aktiera uzdevums – paņemt savu vietu. «Aktierim jābūt kaut kam vairāk nekā profesionālam sportistam, kurš visu var izdarīt. Tādām viņam jābūt, protams, bet arī daudz kam vairāk – lai ir tādās personības īpašības, ka cilvēki grib tevi redzēt, viņi grib tev sekot. Es gribu, lai mūsu teātri tādi aktieri strādā,» saka Kairišs.

Kādā lomā viņš Daneviču turpmāk redzētu – kam pats viņu izvēlētos? «Nesaku, ka tādu izrādi gribu taisīt, bet saistībā ar Dārtu nezin kāpēc vienmēr domāju par Žannu d'Arku,» atbild režisors.

Kā aktrisei patīk pārmaiņas teātri – strādāt ar māksliniecisko vadītāju Kairišu? «Man patīk. Man šķiet, tur ir labs tandēms: Juris [Žagars], neraugoties uz to, ka ir aktieris, ir ļoti racionāls – teātri vada kā biznesa projektu, es to uzskatu par labu iezīmi. Turklāt viņš seko līdzi Eiropas un pasaules teātra notikumiem – spēj komunicēt ar pasaules mēroga cilvēkiem kā līdzīgs ar līdzīgu. Kairišs ir vadības mākslinieciskais pils: domā par idejām, vērtībām, drāmām. Abi nav peldētāji pa gaisu vai ļoti piezemēti. Viņi paceļ teātri. Ir inovācijas, rūpes par aktieru attīstību – mums visu laiku ir kursi un nodarbības, veidojas eiropiska teātra telpa. Man tas patīk.»

Jāatgādina, ka skandāla laikā 2019. gada rudenī, kad kolektīvs pieprasīja galvenā režisora Dž. Dž. Džilindžera atkāpšanos, jo uzskatīja, ka teātris iestudis rutinā, Daneviča bija starp tiem aktieriem, kuri vēlējas pārmaiņas. «Džilis, kurš ir ārkārtīgi erudīts, bija aizvēries – spēku izsīkums, bet viņš nespēja to atzīt. Gājām runāt, bet tam nebija rezultāta. Izveidojās sniega bumba, kas viņu aizslaucīja. Dailē tā ir vēsturiska tradīcija,» Daneviča teic ar viņai raksturīgo asumu.

No Dailes teātra galvenā režisora amata savulaik nācies aiziet gan tā dibinātājam Eduardam Smiļģim, gan izcilajam novatoram Pēterim Pētersonam, gan arī Kārlim Auškāpam.

Palūdzu Ievu Segliņu, kura šosezon izcili nospēlējusi titullomu izrādē *Brands*, raksturot kolēģi Daneviču. «Vērojot Dārtu monoizrādē, no sirds priecājos redzēt, kāds spēles prieks viņā ir, cik godīgi un azartiski viņa izdzīvo šo stāstu,» saka Segliņa.

Monoizrādē *Zēni nav meitenes*

«Man trīcēja rokas,» aktrise atminas sajūtu – pašai pieteikties uz darbu. Jo var arī nogrimt kā lecīga aktrise, kura sevi pārvērtē

«Aktierim svarīgi spēlēt ne tikai savu lomu, bet visas izrādes tēmu. Un šo tēmu Dārta nes dziļi un patiesi.»

Spilgtākās kolēģes īpašības? «Dārta ir tieša, atklāta, godīga, un tās ne vienmēr apkārtējiem cilvēkiem ir ērtas īpašības. Bet tās sevi nes spēcīgu enerģiju. Savienojumā ar neatlaidību un mērķtiecību, kas viņai piemīt, uz skatuves var dzimt lielas lietas.»

Kas Danevičai piemīt tāds, par ko Segliņa teiktu – es arī tā gribētu? «Spēks un pašcieņa. Manās acīs Dārta ir ļoti stiprs cilvēks. Pat brīžos, kad, iespējams, viņa tāda negribētu būt, ir sajūta, ka Dārta spētu izturēt jebkuru profesijas vai dzīves sitieni, ne mirkli nezaudējot cieņu pret sevi.»

Sarunā Dārta smejas – februārī pēc *Zēni nav meitenes* pirmizrādes Juris Žagars uzrunā pateicis, ka labam aktierim nav obligāti jābūt jaukam cilvēkam. «Tad es sajutos pieņemta,» viņa pasmaida.

LILIOMS KĀ PATIESĪBAS STUNDA?

Tagad Danevičai ir jauns izaicinājums: 24. maijā būs ungāru režisores Ildiko Gāšpāras *Lilioma* pirmizrāde, kurā aktrise spēlēs pāri ar Lauri Dzelzīti – viņas atveidotā Jūlija ir vienkārša meitene, kas spēļu zāles pārzīnim Liliomam ļoti pieķeras. Izveidojas mīlestības drāma.

Kā stāsta teātra zinātniece Edīte Tišheizere, šī izrāde aktrises karjerā var būt nozīmīga tieši partnerības dēļ. «Lai būtu lielo lomu aktrise, tev jābūt aktrisei ar ļoti fleksiblu attieksmi pret partneri.» Vērtējot Danevičas monoizrādi kā izcilu, daudzšķautņainu aktierdarbu, Tišheizere vienlaikus vēlas būt godīga un atzīst, ka nevar atcerēties nevienu lielo lomu, kura dotu iespēju vērtēt, kā Daneviča sevi parāda spēcīgā, intensīvā partnerībā, «kurā divi aktieri pilnīgi ieiet viens otrā».

Vai izrāde *Lilioms* šādu iespēju varētu sniegt? «Tur bez tā nevar iztikt,» uzskata teātra pētniece. «Es domāju, tur parādīsies, vai viņa ir lielo lomu aktrise. Nevar spēlēt vieļās lomas, ja neesi atvērts partnerim. Ļoti gaidu šo izrādi, jo Dārtas Danevičas lielā lēciena pieteikums šosezon ir ļoti spilgts.»

Pati aktrise atzīst, ka teātrī ir slavena ar savu skepsi par katru iestudējumu – tieši savu lomu. «Es ļoti uztraucos, baidos.» Tā ir arī ar *Liliomu*. Ungāru režisores iestudējums atšķirsies no agrāk Latvijas teātra vēsturē pieredzētā. «Visiem aktieriem šajā izrādē ir milzīga kontrole pār savu ķermeni, arī man. Esmu cilvēks, kurš didās, un izrādes ārējā izpausme man ir izaicinājums,» stāsta Dārta. Par lomas dvēseli runājot: «Mana Jūlija šajā dramaturģijā ir pļavu bērniņš, naiva lauku meitenīte. Veidojas kokteilis: mačo Lilioms un naivā Jūlija. Ieliekot šajā lomā mani, to isti nevar dabūt. Izveidojas pilnīga cita dinamika: šis stāsts, vardarbī-

ba mājās, skar ne tikai dzīves nepieredzējušus, naivus cilvēkus. Bieži tieši spēcīgas, gudras sievietes nonāk šādās attiecībās, jo vēlas celt vīrieti, palīdzēt viņam. Tā viņas iekļūst slazdā.»

Vēl Dārta pastāsta, ka izrāde būšot mazliet atsvešinātā *neo-noir* stilā, bet siltumam tai, iespējams, piešķirs Danevičas un Dzelzīša saspēle. Intervijā aktrise kolēģim velta daudz labu vārdu. Nē, Imanta Kalniņa mūzikas nebūs! Būs ungāru komponistes Floras Lili Matisas skaņu celiņš, ko aktrise sauc par ārkārtīgi foršu.

Sarunā būtisku krāsu Danevičas stāstam piešķir mana piebilde, ka šķiet, viņa daudz strādā – viens ir profesionālā vēlme un varēšana, bet darbs teātrī nozīmē arī labu dzīves limeni viņas dēlam. Aktrise uz brīdi saspringst, slaidā kāja sāk aktīvi kustēties. «Es strādāju daudz, bet...» viņa iesāk, tad nopūšas, iesmejas un atzīstas, «esmu uztrenējusies aizstāvēties.» Viņa vēlas pateikt: «Es strādāju daudz, bet dēlam man ir ļoti daudz laika – pirmām kārtām mēģinājumi ir līdz diviem dienā, dēls tad ir mājdarziņā. Pēc tam mums visa diena ir kopā, bet vakarā – izrāde. Šobrīd tie ir septiņi vakari mēnesī, dažas stundas ik vakaru.»

Viņas vasaras darbu plānā ir viena filmēšanās, kā arī darbs ar Džonu Malkoviču režisora ampuā Dailes teātrī – viņš šeit iestudēs Toma Stoparda lugu *Leopoldštate*. Tā vēsta par ebreju dzimtas izdzīvošanu 20. gadsimtā. «Bija proves – lasīju fragmentus no lugas, pēc tam pusstundu aprunājāmies. Ļoti interesanti! Visi zinām viņu kā Holivudas zvaigzni, bet tagad viņš iestudēs Rīgā.» Daneviča spēlēs sievieti no agras jaunības līdz sirmam vecumam.

Viņas pašreizējo aktierisko stāvokli pati raksturo jokojošies, vienlaikus tas it nemaz nav joks: «Man būs jāiet uz mēģinājumiem pie Džona! Malkoviča!» ●